

ОТВОРЕНО ПИСМО

от

Фондация „П.У.Л.С.“

- ДО ПРЕЗИДЕНТА НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
Г-Н РУМЕН РАДЕВ
- ДО МИНИСТЪР-ПРЕДСЕДАТЕЛЯ НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
Г-Н БОЙКО БОРИСОВ
- ДО ПРЕДСЕДАТЕЛЯ НА НАРОДНОТО СЪБРАНИЕ НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
Г-ЖА ЦВЕТА КАРАЯНЧЕВА
- ДО ОМБУДСМАНА НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
Г-ЖА МАЯ МАНОЛОВА

Относно: Решение на Министерски съвет за предложение до Народното събрание за ратифициране на Конвенция № 210 на Съвета на Европа ("Истанбулската конвенция") за превенция и борба с насилието над жени и домашното насилие.

Уважаеми г-н Президент,

Уважаеми г-н Министър-председател,

Уважаема г-жо Председател на 44то НС,

Уважаема г-жо Омбудсман на РБ,

Днес Министерският съвет прие проект за предложение до Народното събрание за ратифициране на Конвенция № 210 на Съвета на Европа ("Истанбулската конвенция") за превенция и борба с насилието над жени и домашното насилие.

Както стана ясно обаче, проектът предизвика сериозни спорове, както днес /03.01.2017/ в управляващата коалиция, и които са своеобразно продължение от споровете от края на миналата година заради текстовете в документа.

Но преди да направим коментар върху наболели теми, използване от правителствени и неправителствени структури в насока нератифициране на Конвенция № 210 на Съвета на Европа, да направим кратък преглед на Конвенцията от гледна точка на правозащитна организация, работеща близо 20 години по проблема- Домашно насилие и насилие основано на полов признак.

Подписването на конвенцията, станала известна като Истанбулската на конвенция през м. Април, 2016г. от страна на Българската държава има стратегическа роля не само за преодоляване на насилието над жени, но и за постигане на максимална превенция и защита на правата на децата, пострадали от насилие; децата, свидетели на домашно насилие и други форми на насилие, основано на пола и на момичетата, пострадали от насилие, основано на пола. Истанбулската конвенция предвижда за децата жертви и децата свидетели на насилие над жени и домашното насилие да се ползват, когато е уместно от специални защитни мерки, които отчитат висшите интереси на детето (чл.56 т.2), както и насърчава държавите за предприемане на законови или др. мерки, за да гарантират, че погасителната давност за образуване на съдебно производство по отношение на престъпленията, като: сексуално насилие, вкл. изнасилването, насилствен брак, осакатяване на женските гениталии, насилствен аборт и насилствена стерилизация, да тече през определен период от време, така че да позволи ефективно започване на производството, след като жертвата достигне пълнолетие. Също така, конвенцията предвижда при определяне на родителски права и право на посещение на деца да бъдат отчитани инциденти на насилие, както и да се прави оценка на риска за детето, така, че да се гарантира неговата безопасност.

Истанбулската конвенция също така определя преследването и сексуалното насилие в брака /изключително чести явления в семействата, живеещи в ситуация на домашно насилие/ или двойките като "насилие срещу лицето". Това е един от най-важните международни договори в Европа за справяне с нарушения на човешките права като насилие основано на пола, като нейното интегриране в българската законодателна система изисква време и серия от промени, както и най-важното разбиране и осъзнаване на проблема.

Осъзнаването на самият проблем е много трудно и носи много допълнителен материал за манипулации и интерпретации, както за действителната мащабност, така и субективна тълкувателност на явлениято, предопределени от емоционалната незрялост на обществото.

Липсата на официална статистика за жертвите на домашно насилие и насилие, основано на пола /изискване на Истанбулската конвенция/ в България е един от основните фактори поддържащ тази информационна замъгленост.

България е и сред тази половина от държавите-членки на ЕС, в които не се събира статистическа информация за отношенията между жертвите и насилниците, което прави невъзможно оценяването на акта на домашното насилие сред престъпленията срещу личността. Домашното насилие не е

квалифицирано като престъпление и все още не е включено в Наказателния кодекс и съответно в статистическите данни, предоставени от полицията и от Националния статистически институт.

Информацията за броя на сигналите за домашно насилие, регистрирани в полицията, и броя на случаите на домашно насилие, представени пред съдилищата, също не присъстват в публично достъпната статистика.

Поради ниското ниво на осъзнатост, срам и обща неприемливост да споделят сходни факти от личния и семейния си живот, в нашето общество, цифрите, представени от изследванията, измерват по-скоро делата на тези, които успяват да преодолеят масовите и обществени нагласи сред жертвите, отколкото реалния опит на жертвите. Малка част от жертвите търсят консултации и помощ в неправителствени организации, а незначителен дял от тях се обръщат към полицията и завеждат дело в съда.

Не са налице точни статистически данни за жертвите на домашно насилие в България. Статистиката на НОЕМА от 2001 г. показва, че всяка четвърта българка е жертва на домашно насилие.

Изследването, проведено през 2012 г., определя относителния дял на българските жени на възраст 18-74 години, които годишно страдат от физическо или сексуално насилие от близък партньор, в размер на 170 000 души, броят на случаите на домашно насилие в съдилищата варира между 3000 и 3400 годишно за периода между 2010 и 2012 г. Анализът, направен от Центъра за изследване на демокрацията през 2013 г., показва, че жертвите от маргинализирани, затворени и слабо информирани общности, като роми, вероятно имат ограничен достъп до ефективна подкрепа.

Всъщност, скритото домашно насилие и насилието основано на пол са много по-високи, а децата в нашата страна растат в тези условия на несигурност и страх, които за съжаление имат необратими последици върху тях и формират едно некритично и безусловно следване на садо-мазохистичния модел в двойката.

Особено трудна е реалността и в малките населени места и етническите общности, където изцяло липсва осъзнатост на проблема.

Според статистиката от 2016 г. 90% от 311-те клиенти на Фондация "П.У.Л.С." са пострадали от насилие основано на пол, както и техните деца. Те преди всичко страдат от домашно насилие оказано върху жените и майките в семейството, които систематично стават свидетели или подлежат на различни видове насилие, включително сексуално насилие у дома.

Конвенцията на Съвета на Европа за предотвратяване и борба с насилието срещу жени и домашното насилие се основава на разбирането, че насилието срещу жени е форма на насилие, основано на пола, извършено срещу жените, защото просто са жени. Истанбулската Конвенцията не оставя никакво съмнение: не може да има истинско равенство между жените и мъжете, ако жените изпитват насилие, основано на пола и това е в големи мащаби и държавните агенции и институции си затварят очите.

Задължение на държавата е да се заеме изцяло с него във всичките му форми и да предприеме мерки за предотвратяване на насилието срещу жени и домашното насилие, да защитава жертвите и да преследва извършителите. Ако не го направи, това ще бъде отговорност на държавата.

Достатъчен е един прочит на Конвенция на Съвета на Европа за превенция и борба с насилието над жени и домашното насилие, по-известна като Истанбулската конвенция за да оборим всички „притеснения“ и гръмки „последници“ от ратифицирането на този така важен и подробен документ. На първо място Конвенцията поставя специален акцент върху защитата правата на жените, пострадали от насилие, което е базирано на техния пол. Разбира се, тук веднага се посочва, че няма дискриминация на база пол, подробно описано в чл. 2 и 4 от Конвенцията, в който ясно се посочват причините за акцента върху пола. Неведнъж в текстовете се подхожда с ясно разбиране и защита на ВСИЧКИ пострадали от насилие, основано на пола и защитата на човешките права и РАВНОПОСТАВЕНОСТ, която за съжаление в днешния развит свят все още не е факт и има явна дискриминация по отношение на пол.

В Конвенцията се обръща внимание на всички аспекти, които касаят работата по превенция, информиране, обучение, закрила, реакция и помощ на пострадали от насилие. В нито един текст на Конвенцията не се въвежда „трети пол“, трансексуалност или обучение, което е уронващо „българските традиции“. Напротив, нееднократно в Конвенцията се изтъкват вече общоприетите европейски ценности на равнопоставеност, недискриминация и защита от насилие.

Конвенцията защитава правата на жените от генитално осакатяване, ужасяваща практика в 21 век, убийства на честта, които карат все повече жени да потърсят убежище в други държави, защита от сексуално насилие и принудителни бракове.

Съвсем накратко – този документ е световна стъпка напред в гарантирането на равни права и защита на мъжете и жените, приемане на отговорна роля на цялото общество- информиране, чувствителност, реакция и защита.

Член 6 — Политики, отчитащи особеностите на пола Страните се ангажират да включват перспектива, основана на пола, в изпълнението и оценката на въздействието на разпоредбите на настоящата Конвенция, както и да насърчават и ефективно да внедряват политики за равнопоставеност между жените и мъжете и за овластяване на жените.

Акцентът тук е върху особеностите на женския пол и необходимостта от специфична защита. Никъде не се предлага нов пол или трети пол. Конвенцията е ориентирана върху равнопоставеност между мъжете и жените, базирайки се на спецификите на двата пола и защита от насилие над жените.

Член 12 — Общи задължения 1 Страните предприемат необходимите мерки за насърчаване на промени в социалните и културни модели на поведение на жените и мъжете с цел изкореняване на предразсъдъци, обичаи, традиции и всякакви други практики, основани на идеята за малоценност на жените или на стереотипни роли за жените и мъжете.

Страните гарантират, че позоваванията на култура, обичаи, религия, традиция или така наречената „чест“ няма да бъдат приемани като основания за актовете на насилие, обхванати от настоящата Конвенция.

В официалното становище на ВМРО пише, че "Конвенцията има за цел да премахне всяка "традиция, основаваща се на стереотипни роли на половете".

Базирано на чл. 12 страните ще предприемат мерки за защита правата на жените, за равнопоставеност и защита от насилие, основано на пола. Дори и в момента в България има приет Закон за равнопоставеност между мъжете и жените Обн. ДВ. бр.33 от 26 Април 2016г. В редица държави има практики на генитално осакатяване на жените, което е традиция, нарушаваща техните права. Конвенцията се противопоставя на такива практики и традиции, които са базирани на идеята за малоценността на жените и съществуващи стереотипи за ролите на жените и мъжете.

Престъпленията на честта и защитата на жените от същите също са регламентирани в Конвенцията.

Член 13 — Повишаване на информираността 1 Страните редовно и на всички равнища насърчават или провеждат кампании или програми за повишаване на информираността, включително в сътрудничество с национални институции за правата на човека и органи за равнопоставеност, гражданското общество и неправителствени организации, по-специално женски организации, където е уместно, за повишаване на информираността и разбирането сред обществеността за различните прояви на всички форми на насилие, обхванати от настоящата Конвенция, техните последици за децата и необходимостта от предотвратяване на такова насилие.

Член 14 — Образование 1 Страните предприемат, където е подходящо, необходимите стъпки за включване на съобразен с развиващите се възможности на учащите се учебен материал по въпроси като равнопоставеност между жените и мъжете, нестереотипни роли на пола, взаимно уважение, ненасилствено разрешаване на конфликти в междуличностните отношения, насилие над жените, основано на пола, и право на лична неприкосновеност, в официалните учебни програми и на всички образователни равнища.

В Конвенцията се поставя акцент върху повишаване на обществената информираност и чувствителност по отношение на равнопоставеността на половете и защитата на жените и момичетата от насилие, като има широк обхват върху всички форми на насилие, обхванати от Конвенцията . Изключително ясно в Конвенцията е посочено, че превантивните и образователни практики са обект на решение и възможности на всяка държава в сътрудничество с експертите в тази област. В Конвенцията залагат на общоевропейските ценности за повишаване на чувствителността и обучение за ненасилие, недискриминация и защита на правата на всички хора, разбира се и равнопоставеност.

Изучаването на „нестереотипни роли на пола“ или роли, наследващи общата дискриминационна определеност на пола в някои държави, цели превенирането на неравното и несправедливо отношение поради пола на дадено лице. Това се нарича сексизъм. Съществуват четири

основни вида стереотипи, свързани с пола: **Личностни черти** - Например, жените често се очаква да бъдат лекомислени и емоционални, докато мъжете обикновено се очаква да бъдат самоуверени и агресивни; **Домашно поведение** - Например някои хора очакват жените да се грижат за децата, да готвят и да почистват дома си, докато мъжете се грижат за финансите, работят върху колата и извършват домашни ремонти; **Професии** - Някои хора бързо приемат, че учителите и медицинските сестри са жени, а пилотите, лекарите и инженерите са мъже; **Физически вид** - Например, жените се очаква да бъдат тънки и грациозни, докато мъжете се очаква да са високи и мускулести. Мъжете и жените също се очаква да се обличат и да се женят по начини, които са стереотипни по отношение на техния пол (мъжете носещи панталони и къси прически, жени, облечени в рокли и грим).

В член 15 от Конвенцията се обръща специално внимание на необходимостта от добре обучени и подготвени за работа с пострадали от домашно насилие специалисти.

В глава IV Конвенцията разглежда и регламентира услугите и гарантирането на подкрепа на пострадалите от насилие, основано на пола.

Специално внимание е обърнато върху защитата на децата-жертви и децата- свидетели на насилие.

Член 31 — Родителски права, право на посещение и безопасност 1 Страните предприемат необходимите законодателни или други мерки за това при определянето на родителските права и правото на посещение на деца да бъдат отчитани инциденти на насилие, обхванати от настоящата Конвенция. 2 Страните предприемат необходимите законодателни или други мерки, така че упражняването на право на посещение или родителски права да не застрашава правата и безопасността на жертвата или на децата.

Децата свидетели на насилие се считат за жертви на насилие и това е предпоставка за необходимост от специална закрила. В настоящия член се посочва, че ще се взимат предвид инцидентите на насилие, както и всички други обективни фактори за определяне на родителски права, всички тези действия е важно винаги да бъдат базирани, следвайки на висшия интерес на детето.

Член 36 — Сексуално насилие, включително изнасилване 1 Страните предприемат необходимите законодателни или други мерки за криминализиране на следните умишлени деяния: а/ извършване на вагинално, анално или орално проникване от сексуално естество в тялото на друго лице без негово съгласие с телесна част или с предмет; б/ извършване на други актове от сексуално естество с друго лице без негово съгласие; в/ принуждаване на друго лице да извърши без съгласието си актове от сексуално естество с трето лице. 2 Съгласието трябва да бъде дадено доброволно в резултат от свободната воля на лицето, преценена в контекста на конкретните обстоятелства. 3 Страните предприемат необходимите законодателни или други мерки за прилагане на разпоредбите на параграф 1 и за актове, извършени срещу бивши или настоящи съпруги/съпрузи или партньори, в съответствие с националното си право.

С прилагането на разпоредбите в чл. 36 от Конвенцията се криминализира изнасилването в брака. Също така този член дефинира сексуалното насилие не само като акт на вагинално проникване, а

също така анално или орално, като към сексуалното насилие посочва и други актове от сексуално естество с друго лице без неговото съгласие. Към момента в България за сексуално насилие все още се приема само вагинално проникване, а описаните други действия се приемат за блудство. С прилагането на конвенцията ще бъде дадена по –пълна защита на пострадалите от сексуално насилие.

Член 60-Молби за убежище, основано на пола: Смысла и целта на този текст е въведен в т.1-даването на гаранции, че „насилието над жени, основано на пола може да бъде признато като форма на преследване по см. на член 1,А §2 от Конвенцията за статута на бежанците от 1951г. и като форма на сериозна вреда, която дава право на допълнителна/добавъчна закрила“. Видно от систематичното място на т.т. 2 и 3 , с които се въвежда изискването за отчитане на „**особеностите на пола**“, се визира **жената, страдаща от насилие основано на пола**, което е насочено срещу нея, само защото е жена. Тълкуването на този текст препраща към дефинициите, дадени в чл.3 от Конвенцията, както и има предвид пострадалите от престъпления, които засягат предимно жените, като: множествена полова дискриминация; гениталното осакатяване; престъпления на честта; сексуалното насилие, вкл. изнасилването; насилствените аборти и насилствена стерилизация; преследването под формата на умишлено многократно заплашително поведение, което кара пострадалото лице да страхува за своята безопасност и др.. Именно по отношение на тези пострадали от насилие лица, следва да се предприемат мерки за даване на убежище, ведно с произтичащите от това последици.

Според определението на Съвета на Европа, представено в Конвенцията, **терминът „насилие срещу жени“** се разбира като нарушение на човешките права и форма на дискриминация срещу жените и означава всички актове на насилие, основано на пола, които водят или е вероятно да доведат до физически, сексуални, психологически или икономически негативни последици или страдание на жените, включително и заплахите за такива действия, принуда или произволно лишаване от свобода, независимо дали това се случва в обществения или личния живот.

Терминът „**Домашно насилие**“ **включва** всички актове на физическо, сексуално, психологическо или икономическо насилие, които се случват в семейството или домашната среда или между бивши или настоящи съпрузи или партньори, независимо дали извършителят дели или е делая едно и също място на обитаване с жертвата.

„**Пол**“ **означава** социално изградените роли, поведение, дейности и характеристики, които определено общество смята за подходящи за жените и мъжете.

„**Насилие срещу жените, основано на пола**“ **означава** насилие, което е насочено срещу определена жена, защото тя е жена или което засяга предимно жените.

Нито една от дефинициите, въведени с чл.3 от Конвенцията и посочени по-горе, в т.ч. използването на термина „пол“ не навежда на изводи, че ратифицирането ѝ ще задължи държавата ни да признае „третия пол“, признаване на „гей-бракове“, или пък ще се наложи изучаването в учебните

програми на „хомосексуализъм“ и „травестизъм“. Подобно тълкуване е превратно и извън обхвата, смисъла и целта на Конвенцията.

Член 73 — Правни последици от настоящата Конвенция Разпоредбите на настоящата Конвенция не засягат разпоредбите на вътрешното законодателство и правно обвързващите международни инструменти, които вече са в сила или могат да влязат в сила, и съгласно които на лицата са предоставени или биха били предоставени по-благоприятни права при предотвратяване и борба с насилието над жени и домашното насилие.

Този текст напълно оборва и цитираните „притеснения“, че Конвенцията ще промени българската Конституция.

Изключително ясно се посочва, че Конвенция не засягат разпоредбите на вътрешното законодателство и правно обвързващите международни инструменти, които вече са в сила или могат да влязат в сила, и съгласно които на лицата са предоставени или биха били предоставени по-благоприятни права при предотвратяване и борба с насилието над жени и домашното насилие.

Ратифицирането на Конвенция № 210 на Съвета на Европа ("Истанбулската конвенция") за превенция и борба с насилието над жени и домашното насилие няма да доведе до драстични законови промени във вътрешното ни законодателство, тъй като в изпълнение на национални програмни документи и на ангажименти и препоръки към България по международни договори в областта на правата на човека, през последните години бяха приети нови закони, с което е започнато хармонизирането на законодателството ни с принципите и разпоредбите на международните актове.

С приемането на Закона за защита от домашното насилие 2005 г. за пръв път се уреждат правата на лицата, пострадали от домашно насилие, мерките за защита и реда за тяхното налагане. ЗЗДН отговори на острите социални потребности, вълнуващи обществото, защото домашното насилие не само е факт в битието ни, но и заема все по-застрашителни размери. Въпреки повече от 10 годишната му давност, активното му приложение е все още противоречиво. През 2009 год. се приеха изменения в ЗЗДН в посока допълване на определението касаещо децата- „домашно насилие, извършено в присъствието на дете, се счита за психическо и емоционално насилие и върху него“. Същата година се извършиха редица промени на Наказателния кодекс, като важна промяна е въвеждането на наказание за неизпълнение на заповед за защита срещу домашно насилие, издадена от съда по ЗЗДН.

С оглед пълното транспониране на Директива 2011/99/ЕС и Директива 2012/29/ЕС на Европейския парламент и Съвета от 25 октомври 2012 г. се приеха изменения и допълнения в Наказателния кодекс (НК) и в Наказателно-процесуалния кодекс (НПК). Те са свързани с ангажимента за уведомяване на жертвите на престъпления за възможността за издаването на европейска заповед за защита.

През 2016 г. бе приет ЗАКОН за равнопоставеност на жените и мъжете.

Въпреки че институциите в България активно работят в посока на равенство и гарантиране защитата на правата на човека за жените и децата, това все още не е постигнато. Причините за това са

Фондация „П.У.Л.С.“

Адрес: ул.Средец №2, гр. Перник 2300, България • Телефони: +359 76 60 10 10 / +359 76 60 33 60 www.pulsfoundation.org • e-mail: pulse.women@gmail.com / pulse.aids@gmail.com

икономически, административни, правни и културни, което налага разработването на различни програми да предоставя достъпна помощ и информация за тях.

Това, което е факт, са промените и допълненията на НПК, в сила от 5.11.2017г., Обн. ДВ, бр.63 / 2017г., с които се предвиждат мерки за по-щадящо разпитване на възрастен, който има "специфични нужди от защита", както и при разпит на малолетен и непълнолетен свидетел.

Измененията, предвидени в НПК, улесняват ратифицирането на Истанбулската конвенция, тъй като вече са въведени някои от основните принципи за предприемане на специфични мерки за безпристрастно участие на лицата, пострадали от насилие, особено в случаите на посегателство срещу тях.

В заключение, **Конвенцията е фундамент, който е събрал най-доброто от всички международни актове, уреждащи защитата на правата на човека във всички аспекти-превенция на всички форми на насилие, защита на пострадалите лица и съдебно преследване на извършителите.** Затова и ратифицирането на Конвенцията ще доведе до надграждане на българското законодателство чрез предприемане на необходимите законодателни мерки (включително чрез премахване на закони и практики, които дискриминират жените; както в сферата на гражданското, така и на наказателното право, вкл. чрез осигуряване на компенсация на пострадалите; чрез криминализиране на физическото, психическото насилие и преследването, както и на сексуалното насилие, вкл. изнасилването в брака и в съпругески съжителстваща двойка; чрез възприемане на насилието в брака и в съпругески съжителстваща двойка като отегчаващо вината обстоятелство и др.), а също и други такива за насърчаване и защита правото на всички, особено жените, да живеят свободни от насилие както в публичния, така и в частния сектор.

ЗА КОНТАКТИ:

ЮЛИЯ АНДОНОВА, Координатор „Програми, проекти и събития“, 076 60 10 10, е-майл: pulse.women@gmail.com,

Перник,

03 януари 2018 год.

С УВАЖЕНИЕ,

ЕКАТЕРИНА ВЕЛЕВА

ПРЕДСЕДАТЕЛ

ФОНДАЦИЯ „П.У.Л.С.“